

אדם, נח, אברהם – עלם, צורה, גוף

עיון בפרשת השבוע על פי חמור"ל

ניתן לצפות בשיעורים נוספים באתר של
מכון מאיר בכתובת: www.meirtv.co.il

3. דרך חיים ג', י"ד

ויש לפרש מה שאמר הכתוב ויברא אלהים את האדם בצלמו אין פירושו שיש אל השם יתברך עלם ודמות שאין הדבר כך כלל, אבל הכתוב בא לומר כי כאשר בא לרמוז בתמונה הגשמית מה שנמצא בהקב"ה בעיון נבדל מן הגשמי, כי בודאי יכול האדם לצייר בענין הגשמי דבר הנבדל הבלתי גשמי, דמיון זה כאשר בא לצייר השם יתברך שהוא מלך על הכל ואין עליו במציאות, הנה יצייר תמונה בזקיפה, אף בודאי שאין לתת שום תמונה חס וחלילה אל השם יתברך, היינו שדבר זה אסור בודאי לאדם מצד השכל שבאדם שמשגיג הדבר כפי מה שהוא כמו שיתבאר, אבל מכל מקום מה שנמצא בהקב"ה היא מצוייר באדם הגשמי שבריאתו של אדם בזקיפה ולא כמו שאר בעלי חיים הולכי שחוח, כי מי שהולך שחוח מורה על שיש עליו ארון ולפיכך הולך שחוח כמו עבד שהולך שחוח לפני ארון שלו, אבל השם יתברך אין עליו לכך האדם שהוא בזקיפה נאמר עליו שהוא בעלם אלהים, כלומר כאשר אחד בא ליתן עלם ותמונה גשמית מה שנמצא בו יתברך בלתי גשמי הנה האדם הוא בעלם אלהים, כי האדם הוא בעולם התחתון ומדבר הכתוב מן העולם התחתון ומצד עולם התחתון האדם בעלם אלהים, כי אז יתואר השם יתברך כפי מה שראוי אל עולם הזה הגשמי. ... וכן יתואר השם יתברך בעולם הגשמי מצד עולם הגשמי ונאמר על האדם שהוא בעלם אלהים דהיינו מצד שהולך האדם בזקיפה כמו שהתבאר וכל הבעלי חיים הולכים שחוח מפני שהם תחת האדם שהוא המלך על הכל, ובתחתונים אין עליו והאדם הולך זקוף כפי מדריגתו שיש לו כי אין עליו בתחתונים. וכן אם אתה בא להורות היושר שיש בו יתברך, הנה אתה מורה עליו בזקיפה שהוא כמו קו ישר. וכן מה שהשיי רואה ומשגיח בעולם רואה הטוב ואת הרע, הנה מצייר אותו כאלו היה לו שתי עינים הא' לטוב והא' לרע, וכמ"ש ז"ל עיני ד' אלהיך בה מראשית השנה עד אחרית שנה ודרשו ז"ל (ר"ה י"ז, ב') עיני ד' אלהיך בלשון רבים עתים לטובה ועתים לרעה, וזה מפני שכתוב עיני לשון רבים וכן כל דבר: ...

מדריגת השכל רוכב על החמרי כי היה אברהם רוכב על החמור כמו שיתבאר בפרק הזה בעזה"י, והיה מתעלה תמיד מעלה מעלה. והיה אברהם הפך כל דורות הראשונים, כי אברהם היה דומה לאילן שרשיו מרובים מן הענפים שלו ושאר דורות היו דומים לאילן שענפים מרובים מן שרשיו, ולפיכך אברהם היה יסוד כל העולם הכל לפי שהיו שרשיו מרובים. ומפני זה תדע להבין מה שאמר כאן כי היו עשרה דורות מאדם עד נח ומנח עד אברהם, שהיה לכל אחד מדריגה עליונה בפני עצמה שהיא כוללת עשרה דורות והיה נח בכלל עשרה דורות של אדם, אבל אברהם לא היה בכלל עשרה דורות של נח, וזה מה שהיה לאדם מעלת הצלם ולנח מעלת העורה והם שייכים זה לזה ולכך היה נח בכלל עשרה, אבל אברהם נבדל לגמרי במעלתו ולכך לא היה בכלל עשרה דורות שהיו מנח עד אברהם. רק מפני כי אלו מדריגות שהיא עלם אלהים שהיה לאדם ומדריגת העורה שהיה לנח ומדריגת שלימות ומעלת הגוף שהיה לאברהם שנמצאו בכל אדם, ולכך אמר התנא לשון זה עשרה דורות מאדם עד נח ועשרה דורות מנח עד אברהם שבזה הלשון מקשר את שלשתן זה בזה, אע"ג שאין דומה כי מאדם עד נח היה נח בכלל עשרה דורות, ומן נח עד אברהם לא היה אברהם בכלל עשרה דורות. ומפני כך יש להבין מפני מה היו כל עשרה דורות מאדם עד נח מכעיסין לפני השיי וכן עשרה דורות מנח עד אברהם, כי עשרה דורות מאדם עד נח שהיה מדריגתם עלם אלהים ולא היה יסוד למעלה הזאת כמו שהתבאר למעלה ונמשך אחר זה חסרון, וכן עשרה דורות מנח עד אברהם אותם י דורות מצד שהיו במדריגת העורה ולא היה להם יסוד הראוי למעלה זאת ולכך מה שהם קרובים אל הבריאה הוא עצמו שגרם להם החסרון. ודברים אלו דברים ברורים מאד והם סתרי חכמה, רק שאי אפשר להאריך בזה רק פתחנו פתח חכמה, ואל יהא לך ספק באלו דברים ברורים האמתיים:

1. אבות ה', ב'-ג'

(ב) עֲשֶׂרָה דורות מאדם ועד נח, להודיע כִּמְהָ אֶרֶץ אֲפִים לְפָנָיו, שְׂכָל הַדורות היו מְכַעֲסִין וְבָאִין עַד שֶׁהָבִיא עֲלֵיהֶם אֶת מִי הַמַּבּוּל. עֲשֶׂרָה דורות מִנֵּחַ וְעַד אַבְרָהָם, לְהוֹדִיעַ כִּמְהָ אֶרֶץ אֲפִים לְפָנָיו, שְׂכָל הַדורות היו מְכַעֲסִין וְבָאִין, עַד שֶׁבָא אַבְרָהָם וְקָבַל (עָלָיו) שֶׁכֵּר כָּלָם:
(ג) עֲשֶׂרָה נְסִיוֹנוֹת נִתְּנָה אַבְרָהָם אֲבִינוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם וְעָמַד בְּכָלָם, לְהוֹדִיעַ כִּמְהָ חֲבָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אֲבִינוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם:

2. דרך חיים ה', ב'

ויש לך להבין כי אלו שלשה כל אחד ואחד היה לו מדריגה בפני עצמו, ותמצא באדם הראשון שהיה לו עלם אלהים כמו שהתבאר למעלה מענין מדריגת הצלם הזה, ולמטה ממדריגה זאת היא מדריגת העורה ואין זה הצלם רק אמיתת העורה מה שהאדם בו אדם חי מדבר, ולמטה ממדריגה זאת הוא הגוף מן האדם אלו הם ג' מדריגות. וכאשר היה לאדם מדריגת הצלם הזה אשר הוא עלם אלהים שבו נברא האדם, וכמו שספרו חכמים עליו על אור של אדם הראשון, ולא היה לאדם יסוד ושורש אל המעלה הזאת ודבר זה חסרון בודאי כאשר הענפים היו מרובים מן השורש, ולפיכך היה מצורף לאדם הראשון ולדורות שלו חסרון. ואחר כך היה לנח מדריגת העורה, ודבר זה מבואר כי לכך נקרא נח איש האדמה כאשר בארנו במקום אחר כי האיש הוא העורה ונקרא נח איש האדמה שהאדמה היא חמרית והוא איש האדמה, וגם לא היה לו יסוד ושורש לפי מדריגה הזאת הוא בשלימות ומכ"ש אל עשרה דורות שלו, וימשך פחיתות וחסרון אחר זה. ואחר כך היה אברהם והיה לו מדריגת הגוף בשלימות ולפיכך היה מספר אברהם רמ"ח כנגד רמ"ח איברים שבאדם, וכמו שאמרנו ז"ל (גדרים ל"ב, ב') שהמליך אותו הקב"ה על רמ"ח אברים ולכך נתנה לאברהם ברית מילה בגופו של אדם, ודבר זה הוא המעלה היותר עליונה כי כאשר האדם בשלימות מצד גופו הגשמי אשר דבר זה נחשב יסוד ועיקר, אז מקבל בשלימות מדריגת העורה שהוא כמו ענף לפי שלימות גופו, ומקבל הוד הצלם האלהי כפי המדריגה העליונה שראוי אליו, ואז

וזה פירוש הכתוב נעשה אדם בצלמנו כדמותנו כי דבק בפנים שלו זיו וניצוץ עליון דבק בו ודבר זה הוא עלם אלהים. ובוזה מיוחד האדם מכל הנבראים בזיו ואור הצלם, ואין האור הזה אור גשמי כלל אבל הוא אור זויו נבדל אלהי שדבק באדם ועליו נאמר כי בצלם אלהים עשה את האדם, כי השם יתברך נקרא אור כי האור בכל מקום בא על דבר נבדל בלתי גשמי שהרי האור אינו גשמי כלל, ודבר זה ביארנו בהקדמה אצל כי נר מצוה ותורה אור שהאור מורה על דבר נבדל בלתי גשמי, וזהו ענין הצלם שהכתוב רצה לומר כי האדם הזה הגשמי דבק בו ענין נבדל לגמרי בלתי גשמי וזה זיו צלמו. וכמו שמקבל האדם הנשמה העליונה עם הגשם, כך מקבל האדם הגשמי הזיו והניצוץ העליון הזה. ומצד האור הנבדל הדבק באדם כאשר הוא מסולק ומופשט מן הגשמי הוא עלם אלהים לגמרי, כי זה ההפרש שיש בין האדם ובין המלאך, כי המלאך נבדל בעצמו ומצד הזה הוא במדרגה יותר עליונה, אבל האדם הגשמי הוא מקבל כח נבדל והוא עלם הזה שהוא אור זיו בלתי גשמי הדבק באדם ועוד יתבאר:

ועיין לקמן אצל כל הנקרא בשמי, כי כל הנבראים יש להם דבר זה שדבק בבריאתם הפאר וההדר בלתי גשמי, רק אצל האדם הוא נקרא עלם אלהים שהוא יותר אלהי. והדבר הזה ברור כי המלאכים אף שהם נבדלים מן הגשם אין נבדלים לגמרי, אבל האדם מה שמקבל האדם הוא כח נבדל לגמרי אף שהוא עם נושא ולא נמצא בלא נושא יש לדבר נבדל המקבל האדם פשיטות יותר. ודבר זה יש לך להבין בסוד החכמה שנאמר על המלאכים שיש להם כנפים אשר הכנפים יש לבעלי חיים ודבר זה בצד עצמם, ורמז לך כי המלאכים מצד עצמם אינם נבדלים לגמרי ויש להם נטיה אל בעלי חיים הגשמיים, רק השם יתברך הוא פשוט בתכלית הפשיטות לגמרי, והאדם מקבל כח נבדל פשוט עומד בנושא הוא זיו העליון אשר הוא זורה עליו ומקבל אותו הניצוץ האדם. וזהו אמרם במסכת בבא בתרא (נ"ח א') נסתכלתי בשני עקביו של אדם הראשון והיו כשני גלגלי חמה, כי אור הצלם והניצוץ הזה שהיה מקבל אדם הראשון עקביו שהוא סוף שפלות שהרי הוא רחוק מן הפנים שהוא עיקר הצלם הוא דומה לגלגל חמה שהוא הזוהר העליון, כי הניצוץ הזה שהיה מקבל אדם הראשון הוא ניצוץ עליון נבדל ולכן עקביו דומים לגלגל חמה. ומפני כי יעקב אבינו היה קרוב אצל אור הזה כאשר ידוע למבינים, אמרו שם (ב"מ פ"ד, א') כי שופר"י דיעקב מעין שופר"ה

דאדם הראשון והכל הוא ניצוץ עליון אשר מקבל האדם. ואם לא היה אור הצלם הזה דבק בו לא נמצא באדם מה שאמרנו חכמינו ז"ל במסכת שבת בפרק שואל (קנ"א, ב') עוג מלך הבשן מת צריך לשומרו מן העכברים תינוק בן יומו חי אינו צריך לשומרו מן העכברים. והתבאר לך ענין הצלם הזה שהוא אור וניצוץ אלהי נבדל דבק באדם, ועל זה אמר כי בצלם אלהים עשה את האדם, כי אשר הוא מקבל הוא נבדל לגמרי והבן הדברים האלו:

ועוד יש לך לדעת להבין מענין אור הצלם הזה, כי כמה פעמים בארנו לך כי האור והזיו יש לו המציאות ביותר כי האור הוא המציאות הגמור, כי הדבר שיש בו האור הוא נמצא ונראה עד שכל דבר נמצא ע"י אור, וכבר ביארנו כי החשך נקרא כך מפני שהחשך הפך האור כי האור נותן המציאות לאחר והחשך הפך זה שכל אשר הוא בחושך לא נמצא ולא נראה והחושך שהוא הפך האור נקרא חושך שהוא לשון העדר שהוא הפך המציאות מלשון (בראשית כ"ב) ולא חשכת את בנג מלשון (שם כ') ואחשך גם אנכי כמו שביארנו זה פעמים הרבה. ומפני כי האור מורה על המציאות יאמר כי צלם האדם שהוא אור המציאות של אדם בצלם אלהים, וזה כי האדם מצד מה יש לו המציאות ביותר מכל הנמצאים זולת השם יתברך, שכל דבר שהוא תחת רשות אחר הרי אין לו מציאות גמור בעצמו שהרי הוא אינו נמצא מצד עצמו והוא נכנס תחת רשות אחר, והאדם מפני שהוא מלך בתחתונים הנה יש לו המציאות הגמור. אף כי בודאי הוא תחת העלה השי"ת, מ"מ השמים שמים לדי' והארץ נתן לבני אדם ובעולמו

4. אבות ג, י"ז

הוא ה'יה אומר, כל שחכמתו מרבה מופעשיו, למה הוא דומה, לאילן שענפיו מרבין ושרשיו מעטין, והרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו, ... אבל כל שמועשיו מרבין מחכמתו, למה הוא דומה, לאילן שענפיו מעטין ושרשיו מרבין, שאפילו כל הרהרות שבעולם באות ונושבות בו אין מוזין אותו ממוקמו.

5. דרך חיים ג, י"ז

כל מי שחכמתו מרובה מעשיו וכו'. יש לשאול למה דומה לאילן שענפיו מרובין משרשיו, ומה ענין המשל אל הנמשל. יש לך לדעת, כי האדם אשר הוא בעל אדמה ועכ"ז הוא בעל שכל ומכל מקום שם האדם הוא בא ע"ש אדמה, שתראה מזה כי שורש האדם הוא הגוף והוא עיקר

שלו, והשכל שבאדם הוא מוסיף והולך ומתפשט תמיד עד שהשכל הוא מתפשט למעלה מן השמים. והנה בזה הוא דומה האדם אל האילן שעומד בארץ וענפיו מוסיפים והולכים ומתפשטים למעלה. וזה שאמר הכתוב כי האדם עץ השדה ובפרק קמא דתענית (ז, א') כי האדם עץ השדה וכי האדם עץ השדה אלא אם ת"ח הגון הוא ממנו תאכל ואתו לא תכרות ואם אינו הגון הוא זכר ע"כ. ופי' הכתוב לפי פשוטו בודאי כמו שתרגם אונקלוס וכן פרש"י ארי לא כאנשא אילן חקלא וכו', רק שקשה ואיך יעלה על דעת האדם שהאילן הוא עץ לבא במצור, אלא הכתוב בא ללמד כי ת"ח כמו עץ השדה ואם ת"ח הגון הוא ממנו תאכל ולא תכרות אותו. וז"ש כאן כל שמעשיו מרובין מחכמתו וכו'. כי המעשים מתיחסים לגוף האדם אשר הוא נחשב עיקר, כי לא שייך מעשה המצות בשכל רק המצות הם שייכים לגוף האדם כי אכילת מצה הרי המצה הוא דבר גוף וכן לולב וכן כל המצות הכל הם בגוף, וכמ"ש למעלה בהקדמה כי המצות הוא מעשה הגוף שעל זה אמר הכתוב (משלי ו') כי נר מצוה ותורה אור. ולכך אמר שאם מעשיו מועטין וחכמתו מרובה, דומה לאילן ששורשו מועט וענפיו מרובין, וכן כאשר האדם מצד המעשים אשר שייכים לאדם במה שהוא בעל גוף אשר הגוף הוא שורש האדם ועיקר שלו, אם המעשים הם מועטים וחכמתו מרובה דומה לאילן ששורשו מועט וענפיו מרובים והרוח בא ועוקרתו. וכאשר מעשיו מרובין נחשב לאילן ששרשיו מרובין, כי שורש האדם הוא הגוף והשכל הם הענפים וכאשר המצות שהם מעשה הגוף הם הרבה הרי הוא דומה לאילן שיש לו שרשים הרבה מאד וענפיו הם מעט, שאפילו הרוחות באות אינם מזיזים אותו ממקומו מפני ששרשיו מרובים והיסוד והשורש הוא חזק, לכך כאשר האדם מעשיו מרובים והמעשים מתיחסים אל הגוף מן האדם שהוא שורש האדם והשכל דומה לענפים, וכאשר השכל אין כל כך נחשב האדם מציאות חזק ואפילו כל המתנגדים באים עליו אין מזיזין אותו כאשר השורש חזק: